

Cit:

En underlig mann

En får av og til besøk av folk med idéer. Underlige mennesker fra en fremmed verden, sjeldne og rare og oppmuntrende som lenge savnede varer av førkrigskvalitet.

Det kom en slik mann til meg en dag. Det var sent om ettermiddagen. En slik god ettermiddag som en bare kan ha om våren. Solen varmer godt gjennom vinduet, og en åpner det og kjenner luften strømme frisk inn, med en aning av skarphet, fulgt av en svak duft av solvarm, tinende jord, og en klinger lyd av vårveld. Det er en lyd som ikke kan forklares, den består av dur av en fjern trafikk, pikelatter og skarpe stemmer fra ivrige guttebander. Den består av hundrer av lyder som tilsammen lager en slags musikk om at nå er det vår, og jorden er god å leve på.

Jeg satt og leste en bok om slavearbeid i Russland, da mannen steg inn.

— Jeg håper at jeg ikke forstyrrer?

En forstyrrer ikke når en kaller en mann tilbake fra Sibirs redselsleirer til en norsk vårveld. Han satte seg ned.

— For et herlig bilde, før han opp igjen og gransket et bilde på veggen.

— For en begeistring, tenkte jeg. Skjønt det måtte innrømmes at lyset falt heldig på bildet akkurat da. Det var et varmt halvllys av synkende sol, og jeg hadde aldri lagt merke til bildet i det lyset før.

HAN BEGYNTE å snakke med en gang.

— Det skjedde noe rundt omkring i verden, sa han. Mennesker kom sammen i tillit og kjærlighet, møtte hverandre med åpenhet og vilje til å løse problemene til beste for verden og menneskene. Han fortalte om glede og begeistring, om tro og håp og fordragelighet. Det var gamle ord, men nye like vel, fordi de ble sagt i sammenheng med vår verden og vår tid.

Mannen talte seg varm. Det var begeistring i ordene og begeistring i stemmen.

Vi har fått denne verden, og vi må kunne innrette den slik at den blir bebodd av lykkelige mennesker. Vi må ikke gi opp. Vi som vil det gode, det positive, kjærligheten, respekten for menneskeliv, respekten for andres rett og frihet, vi må ha tro på vår sak, ha evne til å arbeide sammen, ha evnen til å bli begeistret. I dag er det bare de destruktive kreftene som går inn for sin sak med glød. Kommunistene gjør det, og nazistene gjorde det også. Vi må også ha begeistring. Vi må arbeide for det inspirerte demokrati.



20 MARS 1948

Jeg satt og hørte på den intense stemmen og tenkte på hvor lenge det var siden jeg hadde hørt noen tale begeistret. De siste årene har ikke vært slik.

— Palestina, har noen sagt, og bekymringsfull taushet har senket seg over selskapet.

— Hellas, har en annen sagt og ristet på hodet.

— Tsjekkoslovakia, har en hel verden sagt, og senket hodene i sorg og mismot.

— Vi må tro på at de gode kreftene vil seire til slutt, sa denne mannen. Men vi når ikke dit uten å gjøre noe. Og vi kan bare begynne med oss selv. Vi må forandre oss selv, få orden i våre personlige saker. Hva ville skje, hvis hver av oss følte sitt ansvar for den tragedie som har rammet verden i de siste årene? Følte ansvaret, ikke bare for hva han har gjort, men også for hva han ikke har gjort?

Jeg hørte igjen ordene strømme forbi. Han fortalte om mennesker som reiste rundt med et budskap om fred til en fredløs verden, han fortalte om nye begeistrede masser som sluttet seg til arbeidet, om folk fra mange land verden over som møttes på et hotell i Sveits for å tale om sine problemer, tale om dem og gå inn på dem på en ny måte: — Hva kan jeg gi de andre?

Og en tenker: De må være dårlige representanter for sine land som i stedet for å forsvare egne interesser mer på hva de kan gi til de andre!

vil alle lide hvis verden på ny blir kastet ut i krig, fortsatte han. Det fins bare en løsning på verdens problemer i dag: Den moralske opprustning. Menneskene må la seg regjere av Gud, ellers blir de undertrykt av tyranner.

Men vi må alle gi avkall på våre private interesser til fordel for samarbeidet.

Og han forteller en historie. En gruppe ledende menn fra det slagne Tyskland ble invitert til hotellet i Sveits for å ta del i diskusjonen om Tysklands framtid. De kom, brutte og uten håp, tyngt av ansvar og problemer. De reiste tilbake til ruinlandet, fulle av arbeidsvilje og tro, med nytt håp.

Jeg lytter forståelsesfullt, som en gjør når barna forteller om en drøm eller et eventyr.

— Om jeg for noen dager siden hadde sett en melding i de norske

avisene? At Folke Bernadotte hadde overrakt hundre tonn papir i Tyskland til noen mennesker som skulle gi ut en brosjyre?

Dette papiret var til disse mennene. Venner i Sverige hadde skaffet papiret, nå skulle det sendes ut som et budskap til tyskerne, et budskap som skulle være begynnelsen til en ny ånd i den sumpen av umoral, fattigdom og håpløshet som er dagens Tyskland.

Og han legger fram en liten rød brosjyre. »Es muss alles anders werden« (Alt må bli annerledes) står det på titelsiden. Jaha, det har vi hørt før. Det er jo tyskernes stadige omkvad.

Heftet forteller i enkle ord om familien Schneider, et grått, trist bilde av den tyske gjennomsnittsfamilien. Men her er noe nytt!

— Erkjenn din egen skyld, står det, vent ikke på at andre skal løse problemene for deg, ta fatt på dem selv og løs dem først i din egen familie, på din egen arbeidsplass. Det er den eneste løsningen som fins. »Es kann alles anders werden« slutter den lille brosjyren.

Og mannen foran meg forklarer så ivrig at han ikke legger merke til at jeg gløtter på klokken. Han har talt i flere timer.

— Det er blitt annerledes i Tyskland der hvor denne brosjyren har fått gjøre sin virkning. Folk har begynt å bli ærlige, de har begynt å samarbeide, de melder seg frivillig til oppryddingsarbeidet i ruinene. Ut fra det syn at hvis du ønsker verden annerledes — så begynn med deg selv, har store skarere tyskere gått inn for å løse det tyske problem på kristen basis.

Ja, så sa mannen. Jeg vet ikke hva jeg skal tro. Han var så forvirrende optimistisk, virket nærmest som en anakronisme i vår kjølig resignerte tid.

Månen var oppe da han gikk. Og det var godt, for lyset ville gå før han kom hjem. Jeg la vekk det russiske slavearbeidet og lukket opp vinduet ut til vårnatten. Det var så uendelig fredelig. Litt underlig å tenke på at der ute bølget menneskene fram og tilbake i hat og lidenskap, i krig og vold og undertrykkelse, i løgn og bedrag og ondskap. Og jeg tenkte på han som gikk hjemover i vårnatten og var optimist.

Og så ganske plutselig falt det meg inn: — Hva var det egentlig han ville meg?

CIT.